

- Theory For Tourism / A. Machin. 2007. Режим доступа: <http://alanmachintopics.net>.
- 5.Бауман З. От паломника к туристу // Социологический журнал. – 1995. – №4.
- 6.Бауман З. Текучая современность: Пер. с англ. / Под ред. Ю.А.Асочакова. – СПб.: Питер, 2008.
- 7.Десятка лучших для круизов рек в 2009 году. 07.07.2009. Режим доступа: <http://www.TURIZM.RU>.
- 8.Квартальнов В.А. Туризм . – М.: Финансы и статистика, 2003.
- 9.Коваленко В.В. Дифференциация населения в России и его возможности в потреблении туристских услуг // Вестник НАТ. –2008. – №2.
- 10.Отдать швартовы // BusinessTravel. – 2008. – №10.
- 11.Статистические данные по круизному туризму ассоциации морских путешествий Cruise Lines International Association (CLIA). Режим доступа: <http://www.mcdrs.ru>.
- 12.Угрюм-река // Туринфо. – 2009. – №28.
- 13.Урри Дж. Взгляд туриста и глобализация. Массовая культура: современные западные исследования: Пер. с англ. / Отв. ред. В.В.Зверева. – М.: Прагматика культуры, 2005.
- 14.Ярская, В.Н. Время в эволюции культуры: философские очерки. – Саратов, 1989.
- 15.Пространство и время социальных изменений / В.Н.Ярская, Л.С.Яковлев, В.В.Печенкин, О.Н.Ежов. – Саратов: Научная книга, 2004.
- 16.Cohen, E. Toward a Sociology of Internatioal Tourism // Social Research. – 1972. – Vol. 39. – P.72.

Получено 25.01.2010

УДК 338.242 : 621.31

С.В.СНІЖКО, канд. екон. наук

Харківська національна академія міського господарства

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

Розглядається сучасний стан функціонування системи централізованого теплопостачання міст України. Пропонуються механізми оптимізації використання паливно-енергетичних ресурсів на регіональних ринках теплопостачання.

Рассматривается современное состояние функционирования системы централизованного теплоснабжения городов Украины. Предлагаются механизмы оптимизации использования топливно-энергетических ресурсов в региональных рынках теплоснабжения.

The modern state of functioning of system of the centralised heat supply of cities of Ukraine is considered. Mechanisms of optimisation of use of fuel and energy resources in the regional markets of a heat supply are offered.

Ключові слова: життєзабезпечення міст, комунальна енергетика, комерційний облік теплової енергії, паливно-енергетичний баланс регіону, менеджмент, регіональні ринки, регулювання, теплопостачання.

Актуальність забезпечення стабільності систем життєзабезпечення міст зростає на сучасному етапі, оскільки майбутній період розвитку української теплової енергетики, та й всієї економіки може бути оціне-

ний як перехідний з погляду деяких тенденцій і особливостей. До таких слід віднести: розвиток регіональних і міжрегіональних ринків палива й електроенергії, а на рівні міст – ринків теплової енергії; досягнення критичного рівня погроз по цілому ряду несприятливих обставин – деградації техносфери, в тому числі в комунальній енергетиці, виснаженню й неналежному заповненню ресурсної бази, жорсткості екологічних обмежень і деяким іншим. Раціональна реалізація регулювання й конкуренції покликана підвищувати ефективність секторів економіки й енергетики, але вона ускладнюється наявністю вищезгаданих негативних тенденцій. Крім того, при цьому збільшується невизначеність їх функціонування й розвитку, зростають взаємовплив і взаємозалежність систем і регіонів.

Комплексні дослідження проблем комунальної енергетики в системі її зовнішніх взаємозв'язків знайшли відбиття в працях багатьох учених. Теоретичним і практичним питанням економіки комунальної енергетики присвячені роботи Л.Д.Гітельмана, Б.Е.Ратнікова, А.К.Шидловського [2, 3, 8] та інших авторів.

Однак розроблена методологія й методи дослідження систем комунальної енергетики потребують подальшого розвитку у зв'язку з докорінними змінами в сфері виробничих відносин і соціально-економічних умов. Головним в рішенні проблеми забезпечення стабільності функціонування систем життєзабезпечення міст в свою чергу є структуризація проблем прийняття управлінських рішень у ситуаціях, що відрізняються як невизначеністю майбутніх умов розвитку й функціонування даних систем, так і їх інерційністю, характерній насамперед для систем комунальної енергетики. Саме в цьому випадку з'являється необхідність формування в них гнучкості й адаптивності. Разом з тим, у цей час багато питань системного підходу до економічної стабільності вивчені недостатньо ні відносно складу завдань, ні відносно апарату її опису, ні відносно застосування останнього до управління реальними економічними об'єктами.

Мета нашого дослідження – розвиток теоретичних основ і методичних положень оцінки діючого менеджменту системи тепlopостачання, використання їх у методах управління системами життєзабезпечення міст.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися наступні основні завдання:

- розвиток теорії і методології дослідження менеджменту підприємств системи життєзабезпечення міст;
- виявлення та аналіз основних передумов, що визначають стабільність економічних систем життєзабезпечення міст.

Об'єкт дослідження – системи життєзабезпечення міст як пред-

ставники галузевих економічних систем.

Предмет дослідження – менеджмент підприємств системи життєзабезпечення міст, функціонування відповідних регіональних ринків товарів, робіт і послуг.

Методологічною базою дослідження є системний підхід, системний аналіз і методи економіко-математичного моделювання.

Практична значимість роботи полягає в розробці комплексного підходу до дослідження економічної стабільності підприємств системи життєзабезпечення міст і обґрунтуванні управлінських механізмів (менеджменту).

Практична значимість конкретизується в:

- пропозиції визначення економічної стабільності підприємств системи життєзабезпечення міст;
- розробці практично реалізуємих підходів до побудови планів економічних систем, що містять у собі можливості адаптації на мінливі внутрішні й зовнішні умови їх функціонування;
- пропозиції моделей для управлінських механізмів із забезпечення стабільності систем;
- розробці моделей для дослідження ефективності асоціативного співтовариства галузей і регіонів за участю підприємств системи життєзабезпечення міст;
- апробації пропонованих моделей і методів на реальних об'єктах і системах життєзабезпечення міст.

В результаті проведеного дослідження доведено, що в найближчі роки альтернативі використанню природного газу в якості палива для опалення в житлово-комунальному секторі та бюджетних установах у великих містах України немає [6]. Всі дискусії стосовно використання альтернативних енергоносіїв ведуться і є доцільними для промислових (та привітряних до них) споживачів та домогосподарств, тобто де є джерела покриття додаткових витрат. Для бюджетних установ та організацій, незахищених верств населення в умовах хронічного бюджетного дефіциту всіх рівнів – розмова недоцільна [7].

На рисунку наведено схему державної підтримки системи централізованого тепlopостачання відповідно до діючого законодавства України і схема грошових потоків, які її забезпечують [1].

Сумарна встановлена теплова потужність джерел тепlopостачання міста Харкова становить 7375 Гкал/год., з яких:

- джерела КП «Харківські теплові мережі» – 3250 Гкал/год. (44,1%);
- джерела ВАТ «Харківська ТЕЦ-5» – 1798 Гкал/год. (24,4%);
- джерела ЗАТ «ТЕЦ-3» – 1125 Гкал/год. (15,3%);
- інші джерела – 1202 Гкал/год. (16,2%).

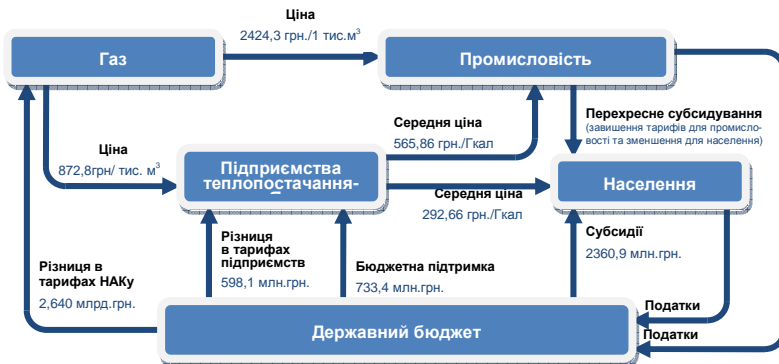


Схема державної підтримки системи централізованого теплопостачання

Теплопостачання та гаряче водопостачання міста Харкова характеризується наявністю декількох систем:

- система централізованого теплопостачання й гарячого водопостачання;
- система автономного теплопостачання від місцевих вбудованих котельень.

Сьогодні в місті переважає централізоване теплопостачання, яке становить 87% загального навантаження. КП «Харківські теплові мережі» забезпечують виробництво 57% від загальної потреби в тепловій енергії міста. Це – майже 6 тис. житлових будинків. Послугами підприємства користуються близько 80% населення міста, а по гарячому водопостачанню – приблизно 900 тис. мешканців [4].

Собівартість виробництва однієї гігакалорії тепла на різних джерелах системи централізованого теплопостачання у м.Харкові коливається у межах 157,50-248,30 грн./Гкал (без ПДВ) [5]. Розташовані вони за районами міста (за винятком Харківської ТЕЦ-5) симетрично.

Монопольне становище КП «Харківські теплові мережі» на ринку централізованого теплопостачання у Харкові (за всіма класичними ознаками):

- перешкоджає використовувати найбільш економічні джерела виробництва теплової енергії;
- створює умови для виникнення заборгованості за використані паливно-енергетичні ресурси;
- ніяким чином не сприяє заощадливому використанню комплексу енергетичного продукту для потреб міста (газ-тепло-електроенергія).

З метою подолання негативного впливу згаданих факторів на розвиток ринку централізованого теплопостачання у м.Харкові пропонуємо

розробити узагальнений паливно-енергетичний баланс регіону.

Прибуткова частина паливно-енергетичного балансу регіону може бути сформована за рахунок:

- гарантованих потужностей всіх джерел тепlopостачання, незалежно від їх відомчої належності;
- можливого і необхідного надходження основних видів палива (природний газ, мазут, вугілля);
- балансу первинної електроенергії і її перетоках та інших надходжень.

Витратна частина паливно-енергетичного балансу повинна складати розподіл первинних паливно-енергетичних ресурсів на виробництво електроенергії, теплоенергії, на виробничо-технологічні потреби (включаючи втрати при транспортуванні і зберіганні).

Прибуткова і видаткова частини повинні враховувати залишки потужностей та необхідних енергоресурсів на початок і кінець року.

Паливно-енергетичний баланс регіону повинен складатися по:

- стадіях енергетичного потоку (виробництво, переробка (перетворення), транспортування, зберігання та кінцеве споживання);
- енергетичному устаткуванню і об'єктах (електростанції, котельні тощо);
- використанню (корисна енергія, втрати);
- територіальному розрізі;
- економіці регіону в цілому;
- галузях економіки та промисловості, транспорту тощо.

Враховуючи негативні наслідки монополізації ринку централізованого тепlopостачання у м.Харкові та з метою створення рівних умов діяльності всім учасникам цього ринку вважаємо за доцільне створення в системі міського самоврядування окремого комунального підприємства з функціями Оператора-адміністратора цього ринку (за аналогією з Оператором оптового ринку електричної енергії України).

Створення такого підприємства можливе на базі існуючих структурних підрозділів КП «Харківські теплові мережі»: диспетчерської служби та філії «Теплозбут». На знов створене підприємство можна покласти наступні функції:

- Оптового постачальника теплової енергії ринку централізованого тепlopостачання (РЦТ) у м.Харкові, який відповідає за:
 - забезпечення закупівлі теплової енергії від Виробників;
 - продаж теплової енергії Постачальникам.
- Розпорядника системи РЦТ, який відповідає за:
 - погодинне планування режиму роботи РЦТ по активній потужності та теплової енергії;

- визначення погодинних прогнозних цін на теплову енергію і цін за робочу потужність на наступну добу на основі оптимізації режимів роботи джерел постачання, зовнішніх перетоків теплової енергії, поданих цінових заявок і прогнозного обсягу споживання теплової енергії на наступну добу;
- розрахунок платежів за куповану та продану теплову енергію;
- розрахунок балансу купівлі - продажу теплової енергії на місяць (у натуральному і грошовому вигляді).
- Розпорядника коштів РЦТ, який відповідає за:
 - ведення оперативного та бухгалтерського обліку розрахунків і платежів по кожному з учасників РЦТ;
 - ведення щодобового та щомісячного балансу за рахунками оптового постачальника та фінансових звітів за розрахунками між учасниками РЦТ;
 - контроль за рівнями авансових платежів та строками їх оплати;
 - розподіл коштів та видання розпоряджень Банкіру ринку про перерахування коштів з рахунку оптового постачальника;
 - складання і узгодження актів звіряння розрахунків за куплену та продану теплову енергію.
- Головного Оператора Системи комерційного обліку теплової енергії РЦТ, який відповідає за:
 - забезпечення комерційного обліку теплової енергії в РЦТ відповідно до вимог Договору між членами РЦТ;
 - автоматизацію збору, обробки та передачі даних засобів комерційного обліку теплової енергії в РЦТ;
 - проведення єдиної політики у сфері організації комерційного обліку теплової енергії в РЦТ.
- Секретаріату Ради РЦТ, який відповідає за скликання засідань Ради і Загальних зборів членів РЦТ.

Створення Оператора - адміністратора ринку централізованого теплопостачання у м.Харкові на базі існуючого підприємства не потребує додаткового залучення інвестиційних ресурсів, але дозволяє:

- 1) уникнути монопольних зловживань та антиконкурентних дій з боку окремих виробників теплової енергії;
- 2) сприяти використанню найбільш економічних джерел виробництва та постачання теплової енергії у погодинному режимі;
- 3) забезпечити рівний доступ до загальних мереж передачі теплоносія всім учасникам РЦТ;
- 4) здійснювати справедливий розподіл коштів між усіма учасниками РЦТ залежно від їх участі у виробництві кінцевого енергетичного продукту;

5) своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за спожиті енергоносії, у першу чергу – за природний газ.

1. Про Державний бюджет України на 2009 рік: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2009. – № 20, 21-22.

2. Гительман Л.Д., Ратников Б.Е. Энергетический бизнес. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Дело, 2008. – 416 с.

3. Гительман Л.Д., Ратников Б.Е. Эффективная энергокомпания: Экономика. Менеджмент. Реформирование. – М.: ЗАО "Олимп - бизнес", 2002. – 545 с.

4. Інформаційна довідка про основні показники розвитку галузей паливно-енергетичного комплексу України за вересень і 9 місяців 2009 року / Мінпаливенерго України // www.mpe.kmu.gov.ua.

5. Інформаційна довідка про основні показники розвитку галузей паливно-енергетичного комплексу України за грудень і 2008 рік / Мінпаливенерго України // www.mpe.kmu.gov.ua.

6. Котко В. Тарифна політика в енергетиці – камінь спотикання для всієї економіки // Дзеркало тижня. – 2009. – №29.

7. Котко В. Централізоване теплопостачання на електриці як відповідь на газовий виклик // Дзеркало тижня. – 2007. – №29.

8. Паливно-енергетичний комплекс України на порозі третього тисячоліття / За заг. ред. А.К.Шидловського, М.П.Ковалка. – К: Українські енциклопедичні знання, 2001. – 400 с.

Отримано 17.02.2010

УДК 368.212

Т.В.БЕЛІКОВА, канд. екон. наук

Харківський державний технічний університет будівництва і архітектури

ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ СТРАХОВОГО ТАРИФУ ПРИ АВТОСТРАХУВАННІ ПО КАСКО

Пропонується удосконалення методу формування страхового тарифу при автострахованні по КАСКО.

Предложено усовершенствование метода формирования страхового тарифа при автостраховании по КАСКО.

Propose an improved method of forming the insurance rate for motor insurance for hull insurance.

Ключові слова: автострахування, страховий тариф, страхові виплати, страхові платежі, система "бонус-малус".

Наземний автомобільний транспорт – найбільш наближений до людей засіб пересування містом. Головним ризиком знищення або пошкодження транспортного засобу є дорожньо-транспортна пригода (ДТП). За даними МВС, в Україні скоюється щорічно приблизно 40 тис. ДТП з людськими жертвами. Тому автострахування є дійовим засобом зниження ризиків пошкодження транспортного засобу або втрати здоров'я внаслідок ДТП, втрати автомобіля у зв'язку з його викраденням та